

Kasteel d'Ursel

MAGAZINE

Afgiftekantoor
2099 Antwerpen X
P 509 274

Sculptura 2006

- Op de werf
- Op visite bij de hertog
- Er klinkt muziek in het park

PROVINCIE
ANTWERPEN

Inhoud

WELKOM & AANKONDIGING 2-3

EVENEMENT. Sculptura 2006 4-5

MUZIEK IN HET KASTEEL 6

ER KLINKT MUZIEK IN HET PARK 7

OP DE WERF 8-9

ERFGOEDDAG. Groeten uit Bornem! 10

BIBLIOTHEEK. Historische publicaties 11

IN DE KIJKER. Hertog Stéphane d'Ursel 12-15

HOOGTEPUNTEN MEI-JUNI-JULI 2006 16

Colofon

Kasteel d'Ursel

Wolfgang d'Urselstraat 9 | B-2880 Hingene | www.kasteeldursel.be

T 03 820 60 11 | F 03 820 60 15 | kasteeldursel@admin.provant.be

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincie Antwerpen: Camille Paulus, gouverneur-voorzitter, Ludo Helsen, Jos Geuens, Frank Geudens, Martine De Graef, Marc Wellens en Corry Masson, leden en Danny Toelen, provinciegriffier.

Jaargang 2, nummer 6, mei-juni-juli 2006

REDACTIE: Koen De Vlieger-De Wilde, met medewerking van Rozemarijn Bormans, Joke Bungeneers, Will Dellaert, Stéphane d'Ursel, Renild Heymans, Jan Hintjens, Cathérine Lambermont, Hugo Van Herbruggen, Henri Vivier, Bart Wauters, Jos Winckelmans en met steun van de personeelsleden van het Kasteel d'Ursel.

VORMGEVING: Annemie Druyts

DRUK: Albatros Printing, Boechout

OPLAGE: 5750 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier.

ISSN 1781-4464

Beste lezer,

Toen we met het provinciebestuur van Antwerpen in 1994 het kasteel aankochten hadden we een duidelijk doel voor ogen: kasteel d'Ursel moest nieuw leven ingeblazen worden, want de leegstand van bijna twintig jaar had een dikke laag stof – en erger – achtergelaten.

Het is dan ook fantastisch om vast te stellen dat er na jarenlange inspanningen heel wat mensen de weg naar Hingene en het kasteel hebben gevonden, zowel toeristen die de streek komen verkennen als mensen uit de omgeving die op zoek zijn naar een rust en ontspanning. Ook de evenementen lokken vele bezoekers, dus redenen genoeg om voor de komende maanden opnieuw een boeiend en gevarieerd programma samen te stellen.

Van 5 mei tot 25 juni komt de openlucht tentoonstelling Sculptura weer op bezoek. Op de grasvelden, in de Franse tuin en in het bos zullen beeldhouwwerken van 20 kunstenaars opgesteld staan. Ook muzikliefhebbers worden verwend: op maandag 1 mei wordt het hele domein ondergedompeld in een muzikaal bad. Naast de klassieke instrumenten zullen ook saxofoons, mallets en djembes de revue passeren. En de kiosk zal gevuld worden met een kinderkoor, een big band en een jazzcombo. De dag wordt afgesloten met de sfeervolle nocturne van 'Eine kleine Nachtmusik'. Op zondag 7 mei ten slotte brengt het Trio Simoens een streepje Schubert op viool, cello en piano.

Dit magazine schotelt u een volledig overzicht van de activiteiten in kasteel d'Ursel voor, met als afsluiter een interview met hertog Stéphane d'Ursel. Dus bladert u maar rustig verder en laat het u smaken!

Ludo Helsen

Gedeputeerde voor cultuur

lhelsen@provant.be

Beste lezer,

Wie ons in de eerste maanden van dit jaar een bezoekje bracht zal zeker gemerkt hebben dat het kasteeldomein het zwaar te verduren heeft gekregen. De renovatiewerken in het Laathof, de bouw van een hoogspanningscabine voor het kasteel en het begin van de restauratie op de eerste verdieping: het bracht heel wat vrachtwagens, graafmachines en containers met zich mee. Regen en vrieskou maakten de putten in de oprijlaan nog wat dieper. En ook de mollen overwinterden opnieuw onder de gazons... Ten slotte voerden de arbeiders van Natuurwerk – SPK, die instaan voor het onderhoud van het domein, ingrijpende werken uit. Volgens het opgemaakte beheersplan herstelden ze de dreven die waren dichtgegroeid met spontane bosopslag en snoeiden ze het hakhout langs de kasteelvijver. Vanaf nu zullen deze ingrepen om de drie of vier jaar worden herhaald, zodat het historische park opnieuw vorm kan krijgen.

Niettemin lagen grote delen van het park er tot in maart eerder gehavend bij. Samen met de eerste zonnestralen kwam daar echter verandering in. De arbeiders van Natuurwerk vulden de putten in het wegdek en zaaiden bandensporen in de gazons opnieuw in. Ondertussen schoten de natuurlijke bosvegetatie, bloemen en kruiden terug op in de dreven en langs de vijver. Doordat er nu veel meer licht in het park komt, krijgt de onderlaag immers automatisch een mooiere begroeiing. We zijn klaar voor de zomer!

Koen De Vlieger-De Wilde
Beheerder Kasteel d'Ursel

koen.devlieger@admin.provant.be

Doe het gratis magazine cadeau!

Zou je ons gratis magazine graag thuis ontvangen? Of ken je iemand die geïnteresseerd is in het Kasteel d'Ursel? Bezorg ons de juiste adresgegevens en het volgende nummer valt ook bij hen in de brievenbus: 03 820 60 11 of kasteeldursel@admin.provant.be.

Liever elektronisch?

Je kan alle nummers van het magazine downloaden op onze voorlopige webpagina www.kasteeldursel.be.

Groeten uit kasteel d'Ursel

Tijdens de voorbereiding van de Erfgoeddag werden we overspoeld door prentkaarten van alle Bornemse deelgemeenten. Heel wat van die kaarten toonden het kasteel d'Ursel: langs voor, langs achter of langs opzij, met een witte, roze of grijze gevel, met bloemperken of (nagemaakte) Franse tuinen, met appelsienboompjes of met lindebomen langs de oprijlaan. De laatste kaarten dateren uit de jaren 1980: hoog tijd dus om het kasteel ook in zijn nieuwe gedaante te vereeuwigen!

We kozen voor vijf foto's van Jaques Sonck, die is verbonden aan het FotoMuseum Provincie Antwerpen: twee afbeeldingen van de voorgevel, één met de Franse tuin, één van de Steinway vleugelpiano en één van de kasteelvijver.

Deze reeks van vijf postkaarten kost 2 euro.. Ze zijn te koop in het kasteel, het jachtpaviljoen De Notelaer, het jeugdverblijfcentrum Het Laathof, de krantenwinkel in Hingene en de toeristische kantoren in Klein-Brabant. Bestellen kan ook door overschrijving van het verschuldigde bedrag (plus € 0,50 verzendkosten) op rekeningnummer 776-5955213-92 van het Departement Cultuur met vermelding van "Postkaarten kasteel d'Ursel".

2006

SCULPTURA

Openlucht beeldtentoonstelling

De Streekkrant

De Zondag

Steps

ORNEM

Sint Margriet

de Casteleyn
KRING VOOR
KUNST
HEEMKUNDE
HINGENE

Van 5 mei tot 25 juni is het weer tijd voor Sculptura. Al voor de 23ste keer verovert een legertje beeldhouwwerken het domein d'Ursel. Initiatiefnemers Hugo Van Herbruggen en Renild Heymans vertellen hoe het allemaal begon.

Sculptura 2006

Wat is Sculptura?

Hugo: "Sculptura is een openlucht-tentoonstelling met beeldhouwwerken in het park van het kasteel d'Ursel. Ze wordt georganiseerd door de kunstkring De Casteleyn uit Hingene, met medewerking van de provincie en de gemeente. Met deze tentoonstelling willen we de kameraadschap en de verbondenheid tussen de deelnemende kunstenaars bevorderen, zonder een bepaalde artistieke richting op te leggen. Iedere kunstenaar is volledig vrij om het onderwerp, het materiaal en de uitvoering van zijn of haar werken te bepalen. Bovendien staat de tentoonstelling in een aangenaam kader: een zomers park met een pas gerestaureerd kasteel. Zo komen heel wat wandelaars en fietsers op een laagdrempelige manier in contact met kunst."

Hoe is het begonnen?

Renild: "In 1983 werd de eerste editie van Sculptura georganiseerd door het bestuur en de leden van De Casteleyn. De toenmalige voorzitter Pierre Van Reck wilde er een jaarlijks gebeuren van maken, liefst met nationaal bekende kunstenaars. In het begin lukte dat vrij aardig, maar na een tiental jaren leek het een beetje stil te vallen."

Hugo: "Omdat ik dat een spijtige evolutie vond heb ik in 1996 zelf mijn schouders onder Sculptura gezet. Samen met een paar van de vroegere organisatoren, aangevuld met de beeldhouwklas van Temse, organiseerden we vanaf dan elke twee jaar een nieuwe editie. We zijn dus klein begonnen, maar het was wel een nieuwe start. Gaandeweg vonden ook andere beeldhouwers de weg naar

Hingene, zodat we in 2004 een zestigtal werken van 25 kunstenaars konden tonen."

Waar staan de beelden?

Hugo: "We zetten de beelden op het hele kasteeldomein: op de grasvelden voor het kasteel, in de Franse tuin en in het bos. Enkele jaren geleden hebben we ook eens een werk midden in de vijver gezet, maar dat zal er deze keer waarschijnlijk niet bij zijn."

Renild: "Als er genoeg inschrijvingen zijn denken we er wel aan om de tentoonstelling in het park uit te breiden met een beeldenroute. Langs een traject van een vijftal kilometer tussen Hingene en Wintam hebben we een heleboel mensen bereid gevonden om hun voortuin of oprit ter beschikking te stellen. Zo krijgen we een beeldenroute, die je gemakke-

Praktisch

Sculptura 2006
Domein d'Ursel

Van 5 mei tot 25 juni

Toegang gratis

Wandelbrochure: €1

Hugo Van Herbruggen

Renild Heymans

lijk te voet, met de fiets of met de wagen kan afleggen. Ook restaurant Sinte-Margriet en café d'Oude Poort doen mee."

Welke kunstenaars mogen we verwachten?

Hugo: "Het zijn er precies 20, in alfabetische volgorde: Freddy Briers, Etienne Dierendonck, Paul Gregoir, Wilfried Jacops, Peter Kempnaers,

Rita Lambrechts, Jan Melis, Willy Roothoof, Koenraad Rossaert, Willem Serneels, Annemie Smekens, Arlette Spandel, Hugo Van der Wilt, Jef Van Leeuw, Walter Van Lent, Mark Van Meerbeek, Maria Van Opstal, Armand Verlinden, Renild en ikzelf"

Hoeveel kost het?

Renild: "Bezoekers betalen geen toegangsprijs voor de tentoonstelling.

In De Casteleyn wordt wel een wandelbrochure verkocht. Je vindt er een plannetje van het park, een wegbeschrijving van de beeldenroute en toelichting bij de kunstenaars en hun werken. Dat alles voor een enkele euro!" (K.D.V)

Simoens Trio
SchuberTiade
Zondag 7 mei
11 uur

An Simoens (viool)
Veerle Simoens (cello)
Katrijn Simoens (piano)

An, Veerle en Katrijn Simoens vormen sinds 2002 een hecht pianotrio. Ze zijn jong en gedreven en delen dezelfde passie voor muziek. Ze wonnen verschillende nationale en internationale wedstrijden en volgden tal van masterclasses. In 2005 werden ze door Gouden Vleugels uitgeroepen tot het meest beloftevolle jonge ensemble in Vlaanderen. Het trio wordt momenteel artistiek begeleid door Marcel Lequeux en volgt kamermuziek aan het Orpheusinstituut in Gent.

Tijdens dit concert staat Franz Schubert centraal: het Wonder uit Wenen, de Bourgondische levensgenieter, maar ook de dolende, eenzame zwerver. Zijn Trio opus 100

is onmiskenbaar een totaalweergave van zijn korte, intense leven: doorspekt van verlatenheid, schoonheid, tristesse, diepgang, humor, liefde, tragiek, genialiteit, zorgeloosheid, onzekerheid. In contrast met dit intieme kunstwerk brengen de zussen Simoens enkele pareltjes van Slavische vaderlandsliefde: Antonin Dvořák, Bédřich Smetana, Bohuslav Martinu en Joseph Suk. Het Simoens Trio keert terug naar de huiselijke, ongedwongen sfeer van de Schubertiade uit de vroege 19de eeuw, maar steekt het geheel in een moderner kleedje door de combinatie met Oost-Europese expressie. Op zoek naar een evenwicht tussen subtiele kunst en volkse eenvoud: kamermuziek in zijn puurste vorm. (B.W.)

Met gratis inleiding i.k.v. Concertgeno(o)t door Matthias Pieters!

Normaal tarief € 12,00

Reductie € 10,00

Het aantal plaatsen is beperkt: reserveer tijdig je tickets!

Dit concert wordt georganiseerd in samenwerking met cultuurcentrum Ter Dilft.

Info en reservatie:

Cultuurcentrum Ter Dilft

T 03 890 69 30

info@terdilft.be

www.terdilft.be

Mariekerke

het oude vissersdorp aan de Schelde in het land van Stille Waters

nodigt u allen uit in de stemmige feesttent op het Kouterplein voor het 35ste PALINGFESTIVAL

TEN VOORDELE VAN DIVERSE CARITATIEVE EN SOCIO-CULTURELE INSTELLINGEN

Pinksterweekeinde
zaterdag 3 (promotiedag),
zondag 4 en maandag 5 juni
telkens van 12 tot 21 uur

Wij vergasten u graag op een heerlijke portie Paling in 't groen op zijn Mariekerks (€ 13 per portie)

Wij voorzien een rijk aanbod aan toeristische en culturele activiteiten zoals boottochten op de Schelde, volkskunstgroepen, tentoonstellingen, wandelingen, harmonies en fanfares, kinderanimatie, stoomtrein, ludieke toeristentram, museabezoek, boekenmarkt op zondag in Sint-Amands en nog veel meer!

Bezoek ook de Tuin- en Plantenbeurs in het sport- en recreatiedomein Het Breeven in Bornem
info@palingfestival.be | www.palingfestival.be

Muziek in het park

Praktisch

Er klinkt muziek in het park II
Kasteel d'Ursel

Maandag 1 mei 2006

Openlucht muziekspektakel:
14 tot 24 uur
Toegang: € 2 (kinderen tot 6
jaar gratis)

Nocturne 'Eine kleine
Nachtmusik': 20.00 uur
Toegang: € 10 (inclusief
muziekspektakel in het park)

Info en reservatie:

Cultuurcentrum Ter Dilft
T 03 890 69 30
info@terdilft.be
www.terdilft.be

'Er Klinkt Muziek in het Park II' is een initiatief van film-makers Jan Hintjens en Will Dellaert, in samenwerking met de provincie Antwerpen, de Academie voor Muziek, Woord en Dans (Bornem), het cultuurcentrum Ter Dilft (Bornem), de toneelvereniging De Morgenster en de Chirojongens (Hingene).

Op maandag 1 mei klinkt er opnieuw muziek in het park.
Vanaf 14 uur tot in de vroege uurtjes valt er weer heel wat te
beleven op het domein d'Ursel!

Muziekspektakel

Van 14 tot 17 uur staan er bijna honderdvijftig muzikanten opgesteld in de tuin, het park en het bos rond het kasteel: violen en contrabassen, dwarsfluiten, trompetten, harpen en gitaren, hoorns, hobo's en fagotten, maar ook saxofoons, mallets en djembes. Op de centrale kiosk wisselen koren, een gitaartrio en een Turkse sazgroep elkaar af. Ook in de kerk van Hingene en in het kasteel vind je zangers, begeleid met orgel, piano of clavecimbel. Op de gelijkvloerse verdieping van het kasteel kan je ook de tentoonstelling *Groeten uit Bornem! Oude prentkaarten in kleur* bezoeken.

Kinderweide

Tijdens de namiddag zijn de allerkleinsten van harte welkom op de kinderweide, voor een theateratelier, een workshop instrumentenbouw of een muziekinitiatie met eenvoudige instrumenten. Om 17.30 uur geven de kinderen zelf een concert!

Mozartliedjes

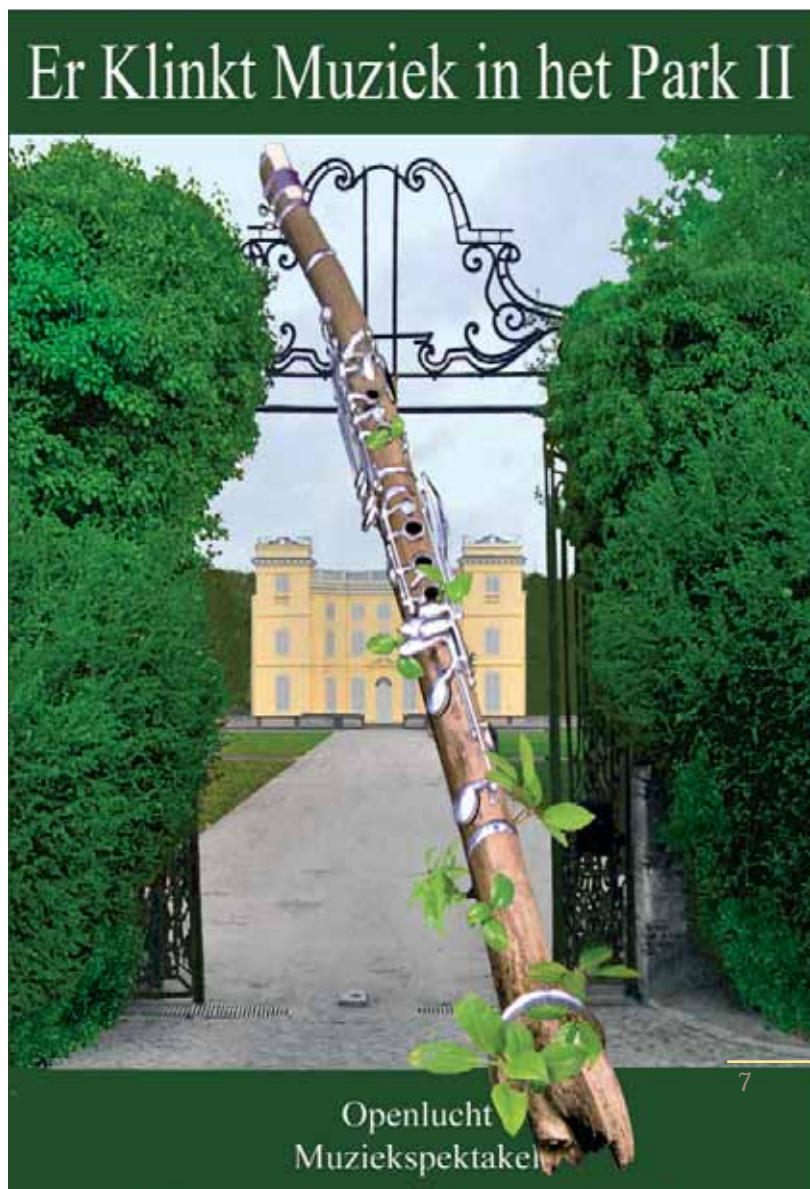
Rond 18.00 uur verzamelen alle muzikanten voor een groots slotconcert. Samen met een kinderkoor brengen ze op het plein voor het kasteel arrangementen van 13 kinderliedjes in de stijl van Mozart. De bezetting van het orkest is dezelfde als die van een 'echte' Mozartsymfonie. De kinderen maken op een speelse manier kennis met een symfonieorkest en met de stijlfiguren van Mozart.

Scaldislied, Big Band & jazzcombo

Aansluitend op de mozartliedjes klinkt op de kiosk het Scaldislied – tekst van Pol Ielegems op muziek van Kris De Bruyne – gevolgd door een optreden van de Big Band. Daarna zorgt een jazzcombo voor ambiance in de tent.

Nocturne

Om 20 uur word je uitgenodigd voor een sfeervolle nocturne in het kasteel. Een strijkorkest met leraars van de academie van Bornem en met studenten van het Conservatorium van Tilburg brengt *Eine kleine Nachtmusik* van Mozart. Daarna volgen een *Klarinetconcerto* door Marc Van Hoorick en het *Rondo van het Hoornconcerto nr. 4 is Es groot* door Mario Maes. Violiste Jenny Spanoghe sluit af met het concerto *Never war again* van Jan Van Landeghem.

Op de werf

Sinds enkele maanden zijn de restauratiewerken in het kasteel opnieuw van start gegaan. Sinds eind vorig jaar wordt de eerste verdieping onder handen genomen. In deze reeks houdt architecte Rozemarijn Bormans je op de hoogte van de vorderingen.

Een werk van lange adem

Na een leegstand van bijna twintig jaar kocht de provincie Antwerpen in 1994 het kasteel d'Ursel. In een eerste fase werd er een materieel-wetenschappelijk vooronderzoek uitgevoerd. Samen met experts van het provinciebestuur onderzochten we kamer per kamer de vloersamenstelling, de opbouw van de wanden en alle roerende en onroerende voorwerpen die zich nog in het kasteel bevonden. Ook de kleursamenstelling van elke kamer en van de buitenzijde van het kasteel kwamen aan bod. Tot slot vonden we ook veel informatie over hoe elke kamer gestoffeerd en geschilderd was.

Door deze gegevens te verzamelen konden we de bouwgeschiedenis van het kasteel stap voor stap opbouwen. Samen met een uitgebreid archiefonderzoek en archeologische opgravingen legden we zo een stevige basis voor

het uiteindelijke restauratiedossier. Daarin werd bepaald dat het kasteel zoveel mogelijk hersteld zal worden volgens de verbouwingen die de Italiaanse architect Servandoni vanaf 1761 uitvoerde. Enkele ruimten worden gerestaureerd in hun 19de-eeuwse toestand.

Om praktische en budgettaire redenen verloopt de restauratie van het kasteel – een heel complex aangelegenheid – in verschillende fasen. In een eerste fase werd het gebouw opnieuw wind- en waterdicht gemaakt. Dat hield in dat alle daken en ramen hersteld en waar nodig vervangen werden. Ook werd het kasteel terug geschilderd werd in de okergele kleur die werd teruggevonden tijdens de fase van het vooronderzoek. Deze werken begonnen in 1998 en werden eind 2001 voltooid.

Aanpassingen aan een oude balk.

De centrale salon op de eerste verdieping, vóór het leggen van de werkvloer.

Een van de vele alkoven, met in het rood het opschrift 'J. Huyghelen et fils Benoit, 1876'

Nadat het gebouw structureel terug 'gezond' was startte de restauratie van de kelders en de benedenverdieping. We ontmantelden alle kamers, verwijderden de slechte constructie- en houtelementen en herstelden de plafonds met waardevol stucwerk. In de kelders werden ook de oven, de open haard, het komfoor en de waterpomp van de 18de-eeuwse keuken hersteld. Ook in de tweede fase werd alles geschilderd in de kleuren die tijdens het vooronderzoek waren gevonden. Tegelijk installeerden we de hedendaagse comfortbehoeften, zoals een lift, sanitair en een ingerichte traiteurskeuken. Moderne technieken voor verwarming, verluchting, verlichting, branddetectie en internet werden weggewerkt onder de marmeren vloeren en parketten.

De kelder en de benedenverdieping werden eind december 2003 in gebruik genomen. Alleen de historische wandbespanningen en de deurstukken werden nog niet teruggeplaatst. Zij zullen in de loop van het najaar terugkomen, wanneer de installatie voor de klimaatbeheersing in het kasteel helemaal in orde is. Zo kunnen de kostbare stukken het best geconserveerd worden.

Eind vorig jaar startte de derde fase: de restauratie van de eerste verdieping, met inbegrip van de plaatsing van elektriciteit, verwarming en verluchting. Op die eerste verdieping bevinden zich de negen appartementen van de adellijke familieleden en hun gasten. Elk appartement bestaat uit een slaapkamer met een alkoof (voor het hemelbed), open haard, lambriseringen, garderobe en een of meerdere bijkamertjes.

Het blauwe Chinese behang, dat binnen enkele maanden wordt teruggeplaatst in een klein kamertje op de gelijkvloerse verdieping.

nummer 6 mei juni juli 2006

Eind december begon de aannemer met het saneren van de houten vloeren. Alle balken werden grondig worden nagezien op houtrot of slechte verbindingen. De slechte balken werden hersteld en de slechte verbindingen terug verankerd. Vervolgens werd de vloerconstructie volledig gereinigd en behandeld. Tussen de balken plaatste de aannemer isolatiemateriaal, daarna werd alles afgedekt met een werkvloer. Zo wordt het plafond van de benedenverdieping beter beschermd en is het gemakkelijker om de leidingen voor de technieken te plaatsen. Ondertussen liggen er overal elektriciteitsleidingen voor stopcontacten en schakelaars, verwarmingsbuizen voor de radiatoren en luchtkanalen voor de klimaatinstallatie. Bovenop de technieken zullen de oorspronkelijk parketvloeren worden teruggeplaatst. (R.B.)

Tijdens de Erfgoeddag toonden we oude prentkaarten en nieuwe foto's uit alle Bornemse deelgemeenten. Fotograaf Jos Winckelmans stelt je zijn vier favoriete koppels voor.

Groeten uit Bornem!

Jos: "Het Landhuis, dat werd gebouwd in 1775, was de plaats waar het Bornemse gemeentebestuur haar beslissingen nam. Dikwijls gebeurde dat niet in het bovenste gedeelte van het gebouw – het eigenlijke gemeentehuis – maar wel op de benedenverdieping, waar herberg Het Gemeentehuis gevestigd was. Het nieuwe Landhuis werd gebouwd na de Eerste Wereldoorlog en deed dienst als gemeentehuis tot in 1961. Beide foto's geven treffend de evolutie van Bornem weer."

Jos: "Door mijn opzoeken naar de oorsprong van de wijmteelt en de mandenmakerij leerde ik het Buitenland en zijn bewoners kennen en vooral waarderen. In 1988 nam ik stiekem foto's van de werkhuizen. Hier was de tijd als het ware stil blijven staan: alle werktuigen en gereedschappen stonden er net als tijdens een middagpauze. Een jaar later lag alles echter tegen de vlakke. Spijtig, want een mooier mandenmakersmuseum was er niet te vinden."

Jos: "Het Veerhuis van Delia in Weert was een van de eerste zondagse uitstappen die ik als kind maakte. Met de oprichting van het streekmuseum 'De Zilverreiger' in 1969 wilde Weert zich toeristisch profileren. De evolutie van het Veerhuis maakt duidelijk dat daarvoor de grote middelen werden ingezet."

Praktisch

De tentoonstelling *Groeten uit Bornem! Oude postkaarten in kleur* staat nog tot en met 1 mei in het kasteel. Van 7 tot 14 mei kan je ze bekijken in het cultuurcentrum Ter Dilt. Tijdens de zomermaanden worden alle foto's getoond op de plaats waar ze werden gemaakt: achter het raam van particulieren, in winkels of in openbare gebouwen. Toerisme Klein-Brabant/Scheldeland zal een zoektocht maken voor wandelaars en fietsers.

Info

Cultuurbeleidscoördinator
Els Snackaert
T 03 890 69 49
els.snackaert@bornem.be

Jos: "De Kapellekesdijk in de Victor Kegelsstraat in Wintam was een kleine woonkern vlakbij en op de Rupeldijk. De beelden spreken voor zich. Ondertussen is het natuurgebied Noordelijk eiland in de plaats gekomen. Dit is zeker een van de meest opvallende duo's uit de tentoonstelling."

Bibliotheek

Eind vorig jaar verschenen onze eerste twee historische publicaties. Het derde nummer is gepland voor september en vertelt het verhaal van de nieuwe kerk van Hingene, die precies honderd jaar geleden werd gebouwd net naast het domein d'Ursel.

Hingene en den duc

Gedurende meer dan 350 jaar was het kasteel van Hingene het favoriete buitenverblijf van de adellijke familie d'Ursel: zomer na zomer trok de hertog met zijn gevolg naar het platteland en leefde hij letterlijk midden in het dorp. Toen de familie d'Ursel in 1973 haar kasteel en domein verkocht, kwam er opeens een einde aan deze eeuwenlange band met de Hingenaars. Toch bleven de herinneringen aan den duc en aan hoe het vroeger ging verder leven.

Hoe beleefden gewone Hingenaars de jaarlijkse komst van de hertog? Waren het park en het kasteel gemakkelijk toegankelijk? Wie heeft het nog aan de stok gehad met de boswachter? Gingen de dorpelingen in de jaren 1950 nog koken in het kasteel of werken in de tuin? Hoe verliepen de huwelijken en doopfeesten van de d'Ursels? En de processies? Wie heeft juffrouw Jeanne, de legendarische rentmeesteres, nog gekend? Konden de Hingenaars rekenen op de hertog als ze in de problemen zaten? Was hij geliefd? Of gevreesd? Hoe gingen de adellijke kinderen om met de dorpsjeugd? Wie ging als drijver de bossen in voor de klopjacht? En wie stroopte voor eigen rekening?

De antwoorden op deze vragen kwamen van de hoofdrolspelers zelf. Meer dan vijftig Hingenaars werkten mee aan dit boek en vertelden hun herinneringen aan den duc, het domein en het kasteel d'Ursel in vroeger tijden...

ELKE VERHOEVEN, *Hingene en den duc. Mondelinge geschiedenis in het kasteel* (Historische publicaties nr. 1), Antwerpen, 2005, 125 blz. (ISBN 90 6625 077 1)

Elke Verhoeven (1980) studeerde geschiedenis en antropologie aan de Universiteit Antwerpen en de Katholieke Universiteit Leuven. Nadien werkte ze in de museumsector en legde ze zich toe op mondelinge geschiedenis.

Tussen salon en strijdtoneel

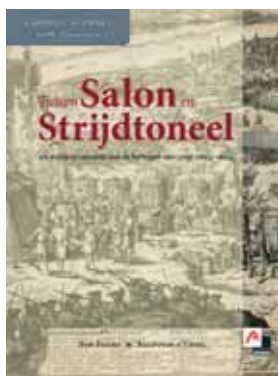
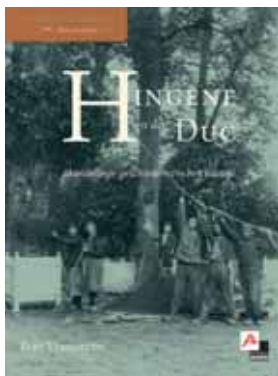
Conrard-Albert (1665-1738), Charles (1717-1775) en Wolfgang-Guillaume (1750-1804) dienden als kolonel, generaal en veldmaarschalk in het leger van de Habsburgers. Aan het hoofd van hun troepen bevrijdden deze hertogen d'Ursel Boedapest van de Turken en belegerden ze de Moren in Noord-Afrika, vochten ze tegen de Fransen in Italië en leidden ze veldtochten in Bohemen. Maar ze vochten evengoed in eigen land en speelden zelfs een vooraanstaande rol in de Brabantse Omwenteling.

Dit boek belicht de militaire carrières en de wapenfeiten van de eerste drie hertogen d'Ursel. Hun loopbanen omvatten zowat honderd jaar, ongeveer van 1690 tot 1790. Op die manier wordt het persoonlijke verhaal van drie generaties d'Ursel een perfecte leidraad door de militaire geschiedenis van de achttiende eeuw.

BOB DAEMS & BAUDOIN D'URSEL, *Tussen salon en strijdtoneel. De militaire carrières van de hertogen d'Ursel* (Historische publicaties nr. 2), Antwerpen, 2005, 85 blz. (ISBN 90 6625 081 X)

Bob Daems (1968) studeerde drie jaar grafische vormgeving aan de Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Nadien behaalde hij het licentiaatsdiploma geschiedenis na studies aan de Universiteit Antwerpen en de Katholieke Universiteit Leuven. Momenteel werkt hij als zelfstandig grafisch vormgever en freelance tentoonstellingscurator.

Baudouin d'Ursel (1940) is doctor in de rechten en bestudeert al jaren de geschiedenis van zijn familie. In 2004 publiceerde hij het syntheseswerk *Les Schetz, la Maison de Grobbendonck & le Maison d'Ursel* (Recueil de l'Office généalogique et héraldique de Belgique, LIV-LV).

Bestellen

De historische publicaties worden verkocht in het kasteel. Bestellen kan ook door overschrijving van € 10,00 (plus € 2,20 verzendkosten) op rekeningnummer 776-5955213-92 van het Departement Cultuur met vermelding van de titel(s).

Meer informatie

Dienst Cultuurpromotie,
T 03 240 51 31,
frans.depoorter@admin.provant.be

In de kijker

In 1973 verkocht Henri d'Ursel het kasteel van Hingene, met pijn in het hart. Vandaag is zijn kleinzoon Stéphane hoofd van de familie. Journalist Henri Vivier interviewde deze 21ste-eeuwse edelman voor het Franstalige weekblad La Libre Match.

Stéphane, hertog d'Ursel

In 1989 werd u, nauwelijks 18 jaar oud, hertog d'Ursel én hoofd van de familie. Rustte daarmee niet plots een zware verantwoordelijkheid op uw schouders?

Stéphane: "Neen, want over het probleem van die verantwoordelijkheid had mijn vader bij wijze van spreken al een kruis gemaakt. Eigenlijk is dat al begonnen bij mijn grootvader, die wat dat betreft nogal wat tegenslagen te verwerken had. Hij was een typisch product van zijn generatie en heeft moeten afrekenen met de nadelen van een heel strikte opvoeding. Daarbij stond alles in het teken van zijn toekomstige plichten als hoofd van de familie. Jammer genoeg heeft hij later moeten meemaken dat we zowel het hôtel d'Ursel [het stadspaleis in Brussel, nvdr], dat al sinds de 16de eeuw in ons bezit was, als het kasteel in Hingene hebben moeten opgeven omwille van de rampzalig hoge erfenisrechten. Dat heeft onvermijdelijk zijn weerslag gehad op zijn status als hoofd van de familie... Mijn vader heeft nooit op zijn rechten gestaan als hoofd van de familie. En wat mij betreft, als ik naar een familiebijeenkomst ga, is dat eerder in een geest van goede verstandhouding en vriendschap dan als een soort soeverein. Ik voel dus geen druk omdat het voor mij geen verplichting is hoofd van de familie te zijn. Ik vind wel dat ik een voorbeeldfunctie heb en dus een fatsoenlijk leven moet leiden. Wat me tot nu toe denk ik toch gelukt is!"

Is het een voordeel om tot de adel te behoren?

Stéphane: "Vreemd genoeg brengt de adelstand – in tegenstelling tot wat velen denken – meer beperkingen dan voordelen met zich mee. Een adellijke titel kan bijvoorbeeld enkel door wettelijke afstammelingen worden overgeërfd. Een kind dat buiten het huwelijk wordt geboren of dat wordt geadopteerd zal nooit van adel zijn. Daardoor kan er in de schoot van één familie als het ware een ondergeschikte kaste ontstaan. Hier wordt de term 'bastaard' nog gebruikt! Mensen met een 'kleine d' in hun naam krijgen trouwens meer en meer af te rekenen met vooroor-

delen en een negatieve houding – soms zelfs vanwege officiële instanties. Persoonlijk heb ik niet het gevoel dat ik onterechte voordelen haal uit de naam en de titel die ik draag. Ik beschouw die veeleer als een historisch gegeven, dat bovendien bijlange niet meer op erkenning kan rekenen. Zo moet je tegenwoordig al heel goed kijken om op een identiteitskaart de vermelding van de adellijke titel terug te vinden: meestal ver van de familienaam, ergens onderaan en in kleine lettertjes – het neemt soms bijna groteske vormen aan! Ik heb bijvoorbeeld uitdrukkelijk moeten vragen om mijn adellijke titel te vermelden op mijn identiteitskaart. Op het paspoort van mijn grootvader stond 'duc d'Ursel', gevolgd door zijn voornaam, Henri, tussen haakjes. Maar vandaag de dag moet je de administratie bidden en smeken om je adellijke titel op de gepaste wijze te registreren. De bediende van de gemeente had ook geen flauw idee waar hij die titel moest zetten. Ik heb dan voorgesteld die voor of naast mijn naam te zetten, maar dat bleek onmogelijk te zijn. Uiteindelijk heeft hij in een petieterig handschrift na mijn voornaam tussen haakjes het woord 'duc' [hertog, nvdr] gekriebeld... Wat absurd is, want een titel maakt nu eenmaal onlosmakelijk deel uit van de familienaam. Geen wonder dat je op den duur, totaal ontmoedigd, dan maar verzaakt aan je titel..."

Als hertog behoort u tot de zogenaamde 'salon bleu'. Wat moeten we ons hier bij voorstellen?

Stéphane: "Het begrip 'salon bleu' gaat terug tot een periode waarin onze familiedomeinen nog 5.000 hectare land omvatten. We waren senator van rechtswege, een functie die trouwens in die tijd onbezoldigd was! We hadden nauwe banden met alle regerende huizen en hadden dan ook toegang tot alle hoven van Europa. In die tijd speelde de 'salon bleu' – letterlijk een in het blauw ingericht salon in het koninklijk paleis – een echte politieke rol. Daar ontmoette de koning niet enkel hertogen en prinses, maar ook en vooral de diplomaten die in Brussel hun standplaats hadden. Het kwam er vooral op aan contacten

te onderhouden en banden te smeden die nuttig waren voor vorst en vaderland. De hoge adel leverde dus met andere woorden gratis diplomaten! De hertogen en prinsen besteedden vrijwillig heel wat tijd en geld aan het promoten van het imago van België, enkel en alleen in ruil voor het prestige dat de 'salon bleu' hen verleende."

Wat zijn vandaag uw banden met het paleis? En hoe groot is de gehechtheid aan ons koningshuis?

Stéphane: "Wij zijn als familie altijd trouw gebleven aan het koningshuis. Ik veronderstel dat sommige leden van onze familie nog directe contacten hebben met de koninklijke familie. Ikzelf heb die nauwelijks. Uiteraard heb ik zowel naar aanleiding van mijn huwelijk als bij het overlijden van mijn vader een telegram gekregen. Van onze kant heeft de 'Association familiale d'Ursel', waarvan ik als hoofd van de familie voorzitter ben, ook gelukwensen overgemaakt naar aanleiding van de voorbije huwelijken en geboortes in Laken."

Als hoofd van een hertogelijk huis staat u protocollair op de 32ste plaats. Is dat belangrijk voor u?

Stéphane: "Die protocollaire rangorde bestaat vooral om op officiële gelegenheden alle genodigden hun juiste plaatsen toe te wijzen. Het paleis nodigt al lang niet meer alle prinsen en hertogen uit op privé-recepties. Onze familie heeft al een tijd geleden verzaakt aan de verplichtingen van het mondaine leven. Zo was het eerste huwelijk van mijn grootvader meteen het laatste 'gearrangeerde' huwelijk in onze familie. Het is op een mislukking uitgedraaid en werd nietig verklaard. Daarna is mijn grootvader hertrouwd, met de dochter van een dirigent. Meteen was een nieuwe toon gezet: hier lag geen fortuin aan de basis, maar liefde. Ook mijn vader en ikzelf hebben een huwelijk uit liefde gesloten."

Houdt dat niet in dat u op termijn het milieu waaruit u geboren bent afwijst?

Stéphane: "Afstand nemen is niet hetzelfde als afwijzen. Ik geef grif toe dat ik er waarschijnlijk minder belang aan hecht en minder plezier aan beleef dan men van de hertog d'Ursel zou kunnen verwachten. Het mondaine leven interesseert me gewoon niet, dat is aan mij niet besteed. Ik geef de voorkeur aan 'zijn' boven 'schijn'. En overdadige luxe bekoort me al helemaal niet. Maar niet alle recepties en activiteiten zijn slechts een parade van schone schijn:

De jonge hertog ingekaderd, onder het goedkeurend oog van Wolfgang, de derde hertog d'Ursel. (Foto: Catherine Lambermont)

sommige zijn heel nuttig, bijvoorbeeld wanneer het ten voordele van een goed doel is. Ik blijf ook lid van de Vereniging van de Adel van het Koninkrijk België, een vereniging die stoelt op ondersteuning en solidariteit. Maar dat zijn slechts details. Laten we zeggen dat ik me meer zorgen maak om wat er binnen 10 of 15 jaar in de wereld zal gebeuren, dan om wat er in de Belgische 'microkosmos' omgaat."

Wat betekent het kasteel van Hingene voor u en uw familie?

Stéphane: "Het kasteel betekent waarschijnlijk meer voor diegenen die er in hebben gewoond of die er zijn geboren. Ik was maar drie jaar oud toen het kasteel werd verkocht. Wat mij betreft, betekent Hingene het dorp, de met wilgen afgeboorde wegen, de schoonheid van de natuur en van de Schelde, de jachten die door mijn vader zaliger werden georganiseerd, de vriendelijkheid van Karel van Acoleyen, de glimlach van juffrouw Thielemans,... Ik denk dat wij allemaal iets van Hingene in ons dragen, maar het is een gevoel dat ik moeilijk kan uitdrukken... Een ding is zeker, ik voel me er goed. Het is een plaats die een charme en een magie uitstraalt waarop de tijd geen invloed heeft. Ik heb ook goede herinneringen aan een kasteelfeest waar een vriend me als verrassing naartoe had gebracht. Natuurlijk staat in Hingene ook het familiegraf waar mijn grootvader en mijn vader begraven zijn. Vele d'Ursels gaan er op Allerheiligen naartoe."

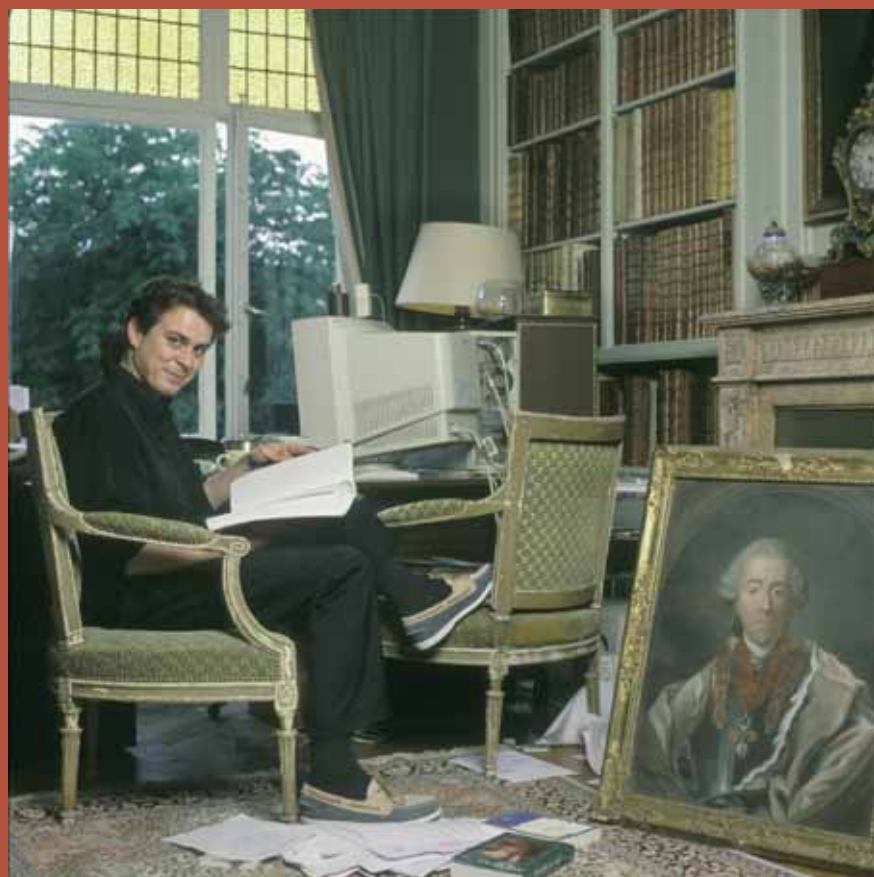
Komt u er nog vaak?

Stéphane: "Helaas niet zo vaak als ik zou willen. Soms bezoek ik Karel, voor de fazanten of om wat nieuws van onze overblijvende gronden te vernemen. Onlangs ben ik in Hingene paling in't groen gaan eten: één van de beste van het land! Dat wil ik zeker nog eens doen. Ik zou ook de frieten van het frituur dat onze naam draagt eens willen proeven... In elk geval hoop ik dat het nieuw leven dat aan het kasteel wordt gegeven en de activiteiten die er worden georganiseerd mij meer gelegenheden zullen geven om naar Hingene te gaan. Ik lees het Kasteel d'Ursel-magazine regelmatig om de activiteiten te volgen. Ik zou trouwens heel graag met mijn kinderen naar de Erfgoeddag of het concert 'Er klinkt muziek in het park' komen. "En wie weet komen we dan de hertog en de hertogin wel tegen tijdens hun zondagse wandeling", zoals het in de promotietekst staat" (*lacht*).

Wat vindt u van de herbestemming die de provincie aan het kasteel geeft?

Stéphane: "Het gerealiseerde werk door zowel de Vlaamse Gemeenschap als door de provincie Antwerpen is buitengewoon. Eerst was er de prachtige restauratie van Notelaer, maar ook de inspanningen voor de restauratie van het kasteel zijn bewonderenswaardig. Ik waardeer in het bijzonder dat er zo veel verschillende activiteiten worden georganiseerd. Daardoor kan het kasteel een breed publiek aanspreken: kinderen, studenten, muzikantieliefhebbers en mensen die geïnteresseerd zijn in het verleden. Ik ben blij dat het kasteel geen seminariecentrum is geworden, bestemd voor een economische elite. Wanneer ik vandaag het park vol kinderen en wandelaars zie, die allemaal welkom zijn in het kasteel, dan heb ik het gevoel dat dit het juiste vervolg is van een geschiedenis die mijn familie en de inwoners van Hingene al zo lang verenigd. Het is een mooie bestemming, zelfs al hebben we er dertig jaar op moeten wachten..."

In zijn bureau verzoent Stéphane d'Ursel heden en verleden, met rechts een portret van Charles, de tweede hertog d'Ursel (1717-1775). (Foto: Cathérine Lambermont)

De hertogen d'Ursel

1696-1738	Conrard-Albert d'Ursel, eerste hertog (1696-1738) Eleonore de Salm
1738-1775	Charles d'Ursel, tweede hertog (1738-1775) Eleonore de Lobkowitz
1775-1804	Wolfgang-Guillaume d'Ursel, derde hertog (1750-1804) Flore d'Arenberg
1804-1859	Charles Joseph d'Ursel, vierde hertog (1777-1860) Josephine Ferrero Fieschi
1859-1878	Leon d'Ursel, vijfde hertog (1805-1878) Sophie d'Harcourt Henriette d'Harcourt
1878-1903	Joseph d'Ursel, zesde hertog (1848-1903) Antonine de Mun
1903-1955	Robert d'Ursel, zevende hertog (1873-1955) Sabine de Franqueville
1955-1973	Henri d'Ursel, achtste hertog (1900-1974) Antoinette de la Trémoille Madeleine André
1974-1989	Antonin d'Ursel, negende hertog (1925-1989) Ursula Michaelsen
1989	Stéphane d'Ursel, tiende hertog (1971) Catherine Bourguignon

Is uw echtgenote een 'klassieke' hertogin?

Stéphane: "Mijn echtgenote is 31. Vóór ons huwelijk en de geboorte van onze kinderen heeft ze gewerkt als boekhoudster. Sindsdien wijdde ze bijna al haar energie en tijd aan haar gezin. Dat is een volwaardige dagtaak, al beseft niet iedereen dat! Sinds kort volgt ze opnieuw een opleiding en is ze heel erg gemotiveerd om opnieuw aan de slag te gaan. Bovendien koos ze ook voor een heel moderne en luchtige aankleding van ons appartement. Ze was er dan ook niet echt happig op alle voorvaderlijke portretten en souvenirs uit te stallen. We hebben dan een compromis gesloten, waarbij we toch enkele portretten en objecten een plaatsje hebben gegeven. Naar het voorbeeld van de grote musea hebben we een beurtrol ingesteld: af en toe verdwijnt een stuk in de reserve en krijgt een ander een plaatsje in de woonkamer."

Welke opvoeding wil u uw kinderen geven?

Stéphane: "Sarah is acht en haar broertje Matisse is vijf. Ik wil vooral proberen hen dezelfde opvoeding te geven die ik gekregen heb. Misschien zelfs een beetje strenger en met wat minder materiële welstand. Zelf heb ik een fantastische jeugd gehad. Ik heb heel wat afgereisd: tot m'n vijftiende heb ik niet een vakantie in Brussel doorgebracht! Elk jaar trokken we 's winters naar de bergen en in de zomer naar het zonnige Sardinië of naar het kasteel van mijn grootmoeder. Pas tegen het begin van het schooljaar vond je ons terug in Brussel. Ik heb ook nooit een vakantiejob gehad: ik kreeg zakgeld. Maar elke medaille heeft haar keerzijde: eigenlijk heeft die levensstijl me ook benadeeld, omdat ik leefde in een soort isolement. Daarom wil ik bijvoorbeeld dat mijn kinderen later wél zullen werken om hun vakantiepleziertjes te betalen. Ik hoop alleszins dat ze een heel gewoon leven zullen leiden."

Als ik u zo hoor, lijkt het wel of u vindt dat u als kind een té gemakkelijk leventje hebt gehad.

Stéphane: "Neen, zo ver wil ik nu ook weer niet gaan. Maar ik behoor tot een generatie die nog ten volle heeft kunnen profiteren van de welvaartsmaatschappij. Ik vrees dat dat binnen een vijftigtal jaren niet meer mogelijk zal zijn. Dus moeten we de volgende generatie daarop voorbereiden. Ze zal alles in elk

geval door een meer realistische bril moeten bekijken. Mijn kinderen moeten met beide voeten op de grond staan, midden in de échte wereld van vandaag. Maar natuurlijk zonder hun herkomst te verloochenen!"

Een slotvraag: uw familie heeft geen devies. Als u een wapenspreuk zou moeten kiezen, wat zou die dan zijn?

Stéphane: " 'Vooruit!' of, iets poëtischer: 'Zonder toekomst geen verleden!' (*lacht*)

Met dank aan Henri Vivier en La Libre Match (vertaling en bijkomende vragen over het kasteel: Joke Bungeeneers)

Hoogtepunten

mei - juni - juli 2006

1 mei Er klinkt muziek in het park

5 mei Start Sculptura 2006

7 mei Concert Trio Simoens

24-25 juni Laatste weekend Sculptura 2006

foto: Jacques Sonck

V.U. Danny Toelen, Provinciegriffier | Koningin Elisabethlei 22 | 2018 Antwerpen

PROVINCIE
ANTWERPEN

Departement Cultuur | Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9 | B-2880 Hingene | België
T 03 820 60 11 | F 03 820 60 15
kasteeldursel@admin.provant.be
www.kasteeldursel.be

Kasteel d'Ursel. Beleef het bij ons.